XIII. Moderniųjų laikų archeologija
Modern Age Archaeology

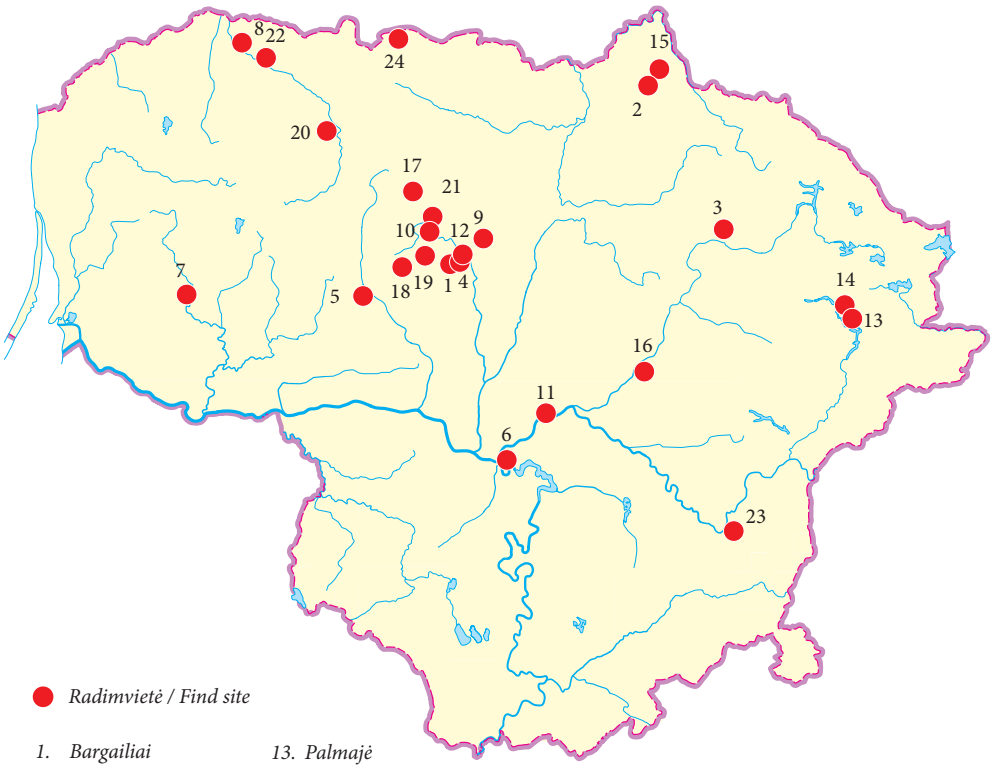

● *Radimvietė / Find site*

1. *Bargailiai*
2. *Biržai (žr. X)*
3. *Ertėjai*
4. *Giedraičiai*
5. *Godlaukis*
6. *Kaunas*
7. *Lileikėnai*
8. *Mažeikiai*
9. *Mažuoliai*
10. *Mūrai*
11. *Pabartonys (žr. I)*
12. *Paberžiai*
13. *Palmajė*
14. *Papliaušys*
15. *Parovėja*
16. *Pašilė*
17. *Pročiūnai*
18. *Sandrausiškė*
19. *Šaukotas*
20. *Tulkinčiai*
21. *Užpelkiai*
22. *Viekšniai*
23. *Vilnius (ir IX)*
24. *Žagarė (žr. IX)*

Diana Antropikaitė

Kapai Kauno tvirtovės dešiniojo Nemuno kranto centrinio įtvirtinimo reduto teritorijoje

2015 m. spalio mėnesį Kauno tvirtovės dešiniojo Nemuno kranto centrinio įtvirtinimo reduto (UK 26533) teritorijoje atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai. Jie vykdyti norint nustatyti, ar reduto teritorijoje yra vokiečių karo belaisvių palaidojimų. Tyrimų užsakovas yra VDK.

Redutas yra Kauno miesto R dalyje, į P nuo K. Baršausko gatvės. Jis priklauso XIX a. suformuotai Kauno tvirtovės gynybinei sistemai. Tai apie 7 ha ploto penkiakampio plano teritorija, kurią sudaro tarp dviejų vandens griovių suformuota kalva. Išilgai reduto kalvos centrinėje dalyje yra gili griova. Nuo jos į vandens griovius V ir R link leidžiasi du šlaitai. V šlaitas yra statesnis, R – nuožulnesnis, užimantis daugiau ploto. R šlaite yra įrengtas paminklas II Pasaulinio karo metu žuvusiems vokiečių kariams. Apie 11 m atstumu į PR nuo jo yra atminimo plokštė 1926 m. sušaudytiems 4 komunistams (vadinamiesiems keturiems komunarams). Palei vandens griovį ŠV–PR kryptimi eina pėsčiųjų takelis, kurio dalis nuo K. Baršausko gatvės yra asfaltuota. Visa reduto teritorija iš esmės netvarkoma, apaugusi savaiminiais krūmais ir medžiais.

Apie 1 km atstumu į ŠR nuo reduto yra Kauno VI fortas. II Pasaulinio karo ir pokario metais forto teritorijoje veikė vokiečių ir tarybinių belaisvių stovyklos – 1941–1943 m. kalinti rusų karo belaisviai, 1944–1948 m. forto teritorijoje kalinti vokiečių karo belaisviai ir veikė centrinis lazaretas. Remiantis archyviniais duomenimis, po II Pasaulinio karo reduto aplinkoje veikusi vokiečių karo belaisvių stovykla (lageris). Paties reduto teritorijoje, jo ŠR dalyje turėjo būti viena iš karo belaisvių laidojimo vietų. Archyviniuose vokiečių karo belaisvių kapinių planuose schematiškai nurodoma, kad mirusieji buvo laidojami atskirose kapų duobėse. Dažnai buvo formuojami kapų blokai (pvz., 25 kapai viename bloke).

Tyrimų vieta parinkta numanomoje buvusių kapinių vietoje. 2015 m. spalio mėnesį reduto R šlaite, numanomų belaisvių kapinių vietoje ištirtos dvi bendro 20 m^2 ploto 5x2 m dydžio perkasos. Abiejose perkasose po velėna ir dirvožemiu glūdi kietas molingas sluoksnis, suformuotas XIX–XX a. reduto įrengimo metu. Įžemis nepasiektas.

Perkasoje 1, apie 7 m atstumu į PV nuo esamo paminklo žuvusiems vokiečių kariams, ties 0,7–1 m gyliu aptikti žmonių palaidojimai. Mirusieji laidoti ŠR–PV kryptimi orientuotose apie 70 cm pločio, iki 1 m gylio tranšėjose. Aptiktos dvi tokios tranšėjos, kurias skyrė 1,6 m tarpas. Vienoje tranšėjoje atidengti dviejų mirusiųjų griaučiai (1 ir 2) (1 pav.). Palaikai buvo netvarkingai sumesti vienas ant kito. Mirusieji palaidoti kniūbsti, vienas galva orientuotas PV kryptimi, kitas priešinga, ŠR kryptimi. Abiejų griaučių dalis pateko už perkasos V ribos.

Antroje tranšėjoje aptikti vieno mirusiojo griaučiai (3). Palaikai numesti ant nugaros, galva į ŠR (2 pav.). Viena ranka buvusi pilvo srityje, kita prie galvos, trūksta kairės kojos. Prie dubenkaulių fiksuoti neanatomine tvarka buvę blauzdos ir pėdos kaulai. Jie gali priklausyti mirusiajam 3 arba kito žmogaus griaučiams. Palaikai nebuvo judinami ir iškeliami, todėl mirusiųjų amžius ir lytis nenustatyti. Prie griaučių neaptikta jokių radinių ar aprangos liekanų.

Tačiau remiantis archyviniais duomenimis, spėjama, jog palaikai yra vokiečių karo belaisvių, kalėjusių Kauno VI forto aplinkoje buvusioje karo belaisvių stovykloje.

Perkasa 2 tirta apie 40 m atstumu į PR nuo perkasos 1, norint nustatyti PR kapinių ribą. Šioje vietoje palaidojimų neaptikta. Taigi, kapinių PR riba turi būti labiau į ŠV nuo perkasos 2.

Reduto teritorijoje esančias kapines, patikslinus jų teritoriją, siūloma įtraukti į NKVR arba numatyti palaikų perlaidojimo galimybę.

The Burials on the Grounds of the Redoubt of Kaunas Fortress's Central Fortification on the Right Bank of the Nemunas

In 2015, a field evaluation was conducted on the grounds of the redoubt of Kaunas Fortress's central fortification on the right bank of the Nemunas in order to determine whether German POWs had been buried on the redoubt's grounds. Two 5 x 2 m trenches (20 m^2) were excavated. Three human burials where the bodies lay without any order, one atop another, were discovered at a depth of 0.7–1 m in trench 1 (Figs. 1, 2). The individuals had been interred with a NE–SW orientation in trenches that were roughly 70 cm wide and up to 1 m deep. The remains were not exhumed. The remains of no finds or clothing were found near the individuals. Based on archive data, it is conjectured that the burials belong to German POWs who were held in a POW camp in the vicinity of Kaunas VI Fort.

1 pav. Mirusieji 1 ir 2 iš PV. D. Antropikaitės nuotr.
Fig. 1. Individuals 1 and 2 as seen from the SW

2 pav. Mirusysis 3 iš PV. D. Antropikaitės nuotr.
Fig. 2. Individual 3 as seen from the SW